

Ημερίδα

«Δείκτες ερευνητικής δραστηριότητας και σχεδιασμός πολιτικών για έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία

Αθήνα 2 Μαΐου 2012

Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (Αμφιθέατρο Λ. Ζερβας)

Κ. Κοκκινοπλιτης

Γενικός Γραμματέας Έρευνας και Τεχνολογίας

Κυρίες και Κύριοι

Σας ευχαριστώ θερμά για την ευκαιρία που μου δίνετε να είμαι σήμερα κοντά σας, στην ημερίδα αυτή, στόχος της οποίας είναι η ανάδειξη της σημασίας των δεικτών στον σχεδιασμό των πολιτικών για την έρευνα, τεχνολογία και καινοτομία.

Η συνεχώς ταχύτερη τεχνολογική ανάπτυξη, ο όλο και μικρότερος κύκλος ζωής των προϊόντων και ο πιο έντονος παγκόσμιος ανταγωνισμός, έχουν μεταβάλει ριζικά το σημερινό ανταγωνιστικό περιβάλλον για τις περισσότερες επιχειρήσεις αλλά και τις οικονομίες των χωρών και τις αναγκάζει να συμμετέχουν ενεργά στην απόκτηση νέας γνώσης, ως βασικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Η **γνώση**, έχει γίνει κεντρικό θέμα που απαιτεί στρατηγική διαχείριση, ενώ η δυνατότητα δημιουργίας και εφαρμογής επιστημονικής και τεχνολογικής γνώσης έχει οδηγήσει σε αυξανόμενες διαφορές βιοτικού επιπέδου μεταξύ χωρών.

Στο πλαίσιο αυτό, η επιστήμη, η τεχνολογία και η καινοτομία **αποτελούν εργαλεία που μπορούν να συμβάλουν** αποφασιστικά στην αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου μιας χώρας, σε μια πορεία διατηρήσιμης ανάπτυξης και ανταγωνιστικής οικονομίας, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό για τη χώρα μας στην δύσκολη οικονομική συγκυρία που βιώνουμε.

Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο **να υπάρχει ένα σύστημα καταγραφής** δεικτών που να παράσχει πληροφορίες που θα επιτρέψουν την επιτυχή μετάφραση των δραστηριοτήτων και των αποτελεσμάτων της υλοποίησης των πολιτικών ΕΤΚ, σε ανάπτυξη.

Είναι λοιπόν φανερό, **ότι η μέτρηση της επιστήμης**, της τεχνολογίας και της καινοτομίας (STI) είναι θεμελιώδης παράγοντας για την διαμόρφωση των εθνικών στρατηγικών για την καινοτομία.

Με άλλα λόγια, οι **δείκτες που περιγράφουν το σύστημα της Επιστήμης** και τεχνολογίας αποτελούν ένα σημαντικό διαγνωστικό εργαλείο και θα πρέπει να θεωρούνται ως εισροές (βασικές συνιστώσες) για το σχεδιασμό και την εφαρμογή των δημόσιων πολιτικών. Η χρήση τους ως εργαλεία για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση θα πρέπει να είναι δευτερεύουσα.

Είναι αλήθεια, ότι **χωρίς αποτίμηση και αξιολόγηση** της υπάρχουσας πολιτικής, οι διαμορφωτές πολιτικής πρέπει να καταφύγουμε στη διαίσθηση, την ιδεολογία, ή την συμβατική «σοφία» - ή, στην καλύτερη περίπτωση, μόνο στη θεωρία. Πολλές πολιτικές αποφάσεις όντως έχουν

ληφθεί με αυτούς τους τρόπους. Όμως οι πολιτικές που προκύπτουν με αυτό τον τρόπο μπορεί τελικά να έχουν τα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που επιχειρούν να θεραπεύσουν, όπως θα δούμε στα παρακάτω παραδείγματα:

Δίνω μερικά παραδείγματα:

1. **Παράδειγμα 1^ο** Ένα Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο πολλές χώρες έχουν προσπαθήσει να αυξήσουν το ποσοστό εξειδικευμένου προσωπικού στο σύνολο του εργατικού δυναμικού. Πιο συγκεκριμένα, τα χαμηλά ποσοστά κατόχων διδακτορικού στις αναπτυσσόμενες χώρες έχουν αντιμετωπιστεί με πολιτικές που δίνουν υποτροφίες για την λήψη διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου. Στην πορεία όμως και λόγω της χαμηλής ζήτησης τόσο ο δημόσιος όσο και ο ιδιωτικός τομέας δεν μπορεί να απορροφήσει αυτά τα υψηλής ειδίκευσης άτομα σε θέσεις ανάλογων προσόντων με αποτέλεσμα την διαρροή εγκεφάλων. Η έλλειψη ενός πλήρως ανεπτυγμένου και αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής και μελέτης δεικτών, οδηγεί στην σχεδιασμό και την υλοποίηση των πολιτικών που απλά προσπαθούν να μιμηθούν τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν σε αναπτυγμένες χώρες (δηλαδή να φτάσει σε παρόμοια επίπεδα επενδύσεων E & A) χωρίς να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στα ειδικά χαρακτηριστικά που υπάρχουν σε κάθε χώρα.

2. **Παράδειγμα 2°.** Με το άρθρο 9 του Ν.3296/14.12.2004 δόθηκε η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αφαιρούν ποσοστό 50% των δαπανών επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας που πραγματοποίησαν μέσα στη χρήση και από τα καθαρά κέρδη τους προκειμένου για τον προσδιορισμό των φορολογητέων κερδών. Μέχρι το 2004, οι επιχειρήσεις δήλωναν στην εφορία ότι πραγματοποίησαν δαπάνες Ε&Τ και ελάμβαναν φορολογική απαλλαγή. Με τον νέο νόμο, οι επιχειρήσεις έπρεπε να λάβουν βεβαίωση από τη ΓΓΕΤ ότι οι δαπάνες τους είναι πράγματι ερευνητικές και να την προσκομίσουν στην εφορία ώστε να λάβουν φορολογική απαλλαγή. Ως αποτέλεσμα, οι αιτήσεις μειώθηκαν από 800 τα προηγούμενα έτη, σε περίπου 50 το 2005! Η έλλειψη αξιολόγησης της πολιτικής για τα φορολογικά κίνητρα οδήγησε στην ουσία σε φορολογική απάτη από πλευράς ορισμένων δικαιούχων.

3. **Παράδειγμα 3°.** Τα στοιχεία που διαθέτουμε δείχνουν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων που εξάγουν καινοτομικά προϊόντα ουδέποτε χρηματοδοτήθηκαν με κρατικές δαπάνες, γεγονός που δείχνει ότι η κρατική χρηματοδότηση της έρευνας δεν φτάνει ίσως πάντα στο σωστό αποδέκτη.

Είναι λοιπόν προφανές ότι όλα **τα πειράματα της πολιτικής πρέπει να παρακολουθούνται** και να αξιολογούνται και, εν καιρώ, να διορθώνονται αν αποδειχθούν αποτυχίες.

Είναι απαραίτητο να εφαρμόσουμε μία «**τεκμηριωμένη πολιτική**», όρος ο οποίος είναι διεθνώς γνωστός ως “**evidence based policy**”, που αναφέρεται στο σχεδιασμό μιας πολιτικής, η οποία βασίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία που προκύπτουν από τη συστηματική αξιολόγηση και μέτρηση των αποτελεσμάτων πολιτικών με τη χρήση των κατάλληλων δεικτών.

Τι σχεδιάζει να κάνει η ΓΓΕΤ

Είναι γεγονός ότι το μέρος που αφορά την τεκμηρίωση της πολιτικής για την ΕΤΑ δηλαδή η **αποτίμηση της ερευνητικής πολιτικής και η παραγωγή δεικτών ΕΤΑΚ** στη ΓΓΕΤ, είναι εδώ και αρκετά πλέον χρόνια υποβαθμισμένο. Από το 2007 μέχρι σήμερα, δεν έχουμε καταφέρει να εξάγουμε δείκτες δαπανών ΕΤΑΚ, όσον αφορά στην κρατική χρηματοδότηση της έρευνας, στη δαπάνη των επιχειρήσεων, στο ανθρώπινο δυναμικό στην έρευνα, στην καινοτομία των επιχειρήσεων. Τα αποτελέσματα τα βλέπουμε μπροστά μας όταν στην προσπάθειά μας να σχεδιάσουμε ένα Εθνικό Πλαίσιο για την Έρευνα Τεχνολογία και Καινοτομία με μακροχρόνιο ορίζοντα (2014-2020), βρισκόμαστε χωρίς εργαλεία τεκμηρίωσης.

Οι **βασικές συνιστώσες** για την ανάδειξη χρήσιμων δεικτών οι οποίοι με τη σειρά τους να συμβάλλουν στο σχεδιασμό μιας αποτελεσματικής πολιτικής για την Ε.Τ.Α.Κ είναι :

- **Η μεθοδολογία**, δηλαδή η χρήση των διεθνώς αναγνωρισμένων μεθόδων συλλογής των στοιχείων (Το κεφάλαιο της γνώσης έχει

περιγραφεί ως μια μορφή άυλων περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή δύσκολο να μετρηθεί)

- **Τα έγκυρα στοιχεία** δηλαδή η εξασφάλιση ότι αυτοί που παρέχουν τα στοιχεία γνωρίζουν πολύ καλά και σωστά τι πρέπει να δηλώσουν
- **Το εξειδικευμένο και έμπειρο προσωπικό** δηλαδή προσωπικό με δεξιότητες στην στατιστική επεξεργασία και ανάλυση, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα με δυνατότητες συλλογής των δεδομένων, ανάλυση, αξιολόγηση αυτών, τη διάδοση και την περιοδική ενημέρωση αυτών.
- **Η διαφάνεια** δηλαδή ότι τα στοιχεία είναι προσβάσιμα από όλους και είναι διαφανής ο τρόπος συλλογής και επεξεργασίας τους
- **Η ανεξαρτησία** δηλαδή ότι ο φορέας που παράγει τους δείκτες δεν είναι ο ίδιος με τον φορέα που σχεδιάζει και υλοποιεί την πολιτική.

Με γνώμονα αυτό τον προβληματισμό, επιχειρούμε να αξιοποιήσουμε τις δυνατότητες που υπάρχουν, για ανάθεση σε εξωτερικό φορέα της συλλογής και επεξεργασίας των στοιχείων δαπανών ΕΤΑΚ. Προτείνουμε λοιπόν να αναλάβει το ΕΚΤ, πιλοτικά, και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, το έργο της συλλογής και επεξεργασίας των δεδομένων για την παραγωγή δεικτών Ε&ΤΑΚ σε άμεση συνεργασία με την αρμόδια Διεύθυνση της ΓΓΕΤ και την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Η σκέψη πίσω από αυτή την κίνηση είναι ότι η ΓΓΕΤ θα πρέπει να είναι ο επιτελικός φορέας αξιοποίησης των στοιχείων των δεικτών και όχι ο φορέας που θα απασχολείται με την συλλογή τους. Έμφαση λοιπόν θα δοθεί στη σωστή μεθοδολογία και

αξιοπιστία των στοιχείων ώστε να είναι αποδεκτά σύμφωνα με τα Διεθνή δεδομένα.

Φιλοδοξούμε, με το έργο αυτό να αναμορφώσουμε όλη τη διαδικασία παραγωγής δεικτών ΕΤΑΚ με τη δημιουργία πλατφόρμας για on-line συμπλήρωση των στοιχείων που απαιτούνται από τους αρμόδιους φορείς, τη δημιουργία help desk όπου θα παρέχεται υποστήριξη σχετικά με τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και τέλος της διάχυση των αποτελεσμάτων στους χρήστες των δεικτών καθώς και στο ευρύ κοινό με τη μορφή εκδόσεων όπως αυτή της βιβλιομετρικής ανάλυσης των επιστημονικών δημοσιεύσεων που παρουσιάζεται σήμερα από το ΕΚΤ.

Στην προσπάθεια αυτή καλούμε τα ΑΕΙ, τα ερευνητικά κέντρα και τις επιχειρήσεις της χώρας να σταθούν αρωγοί και να αποστέλλουν συστηματικά τα στοιχεία που θα τους ζητούνται. Απαιτείται ενημέρωση του προσωπικού τους σχετικά με τη μεθοδολογία συλλογής των στοιχείων και γρήγορη ανταπόκριση τους ώστε να είμαστε συνεπείς με τις προθεσμίες.

Επιπλέον, σε σύντομο χρονικό διάστημα, προχωρούμε στη προκήρυξη ανάθεσης των μελετών αποτίμησης των πιο σημαντικών προγραμμάτων της ΓΓΕΤ από το 2000 έως σήμερα με στόχο τα στοιχεία αυτά να χρησιμοποιηθούν στον σχεδιασμό των νέων δράσεων της επόμενης προγραμματικής περιόδου.

Τέλος, θα ήθελα να τονίσω ότι οι δείκτες ΕΤΑΚ, οι μελέτες αποτίμησης, όλη αυτή η προσπάθεια, δεν θα έχει κανένα νόημα αν όλοι εμείς που σχεδιάζουμε και εφαρμόζουμε την πολιτική για την έρευνα και

καινοτομία, δεν μάθουμε να χρησιμοποιούμε συστηματικά τα στοιχεία αυτά με τρόπο ώστε η πολιτική μας να είναι τεκμηριωμένη και να βασίζεται σε πραγματικές ανάγκες λύνοντας πραγματικά προβλήματα.

Σας ευχαριστώ